

Γιώργος Τσιάκαλος
Το άσυλο, η τήβεννος και τα δίδακτρα

Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Κυριακάτικη Αυγή, στις 7 Νοεμβρίου 2004

Το άσυλο

Τέτοιες μέρες τα τελευταία χρόνια έρχεται στη μνήμη μου η δίκη του νεαρού φοιτητή της Θεολογίας Γκέοργκ Φάκλερ. Λογομάχησε στη φοιτητική εστία με ένα συμφοιτητή του, γνωστό βίαιο και μέθυσο, ήλθε αργότερα στα χέρια μαζί του, δέχτηκε επίθεση μ' ένα λοστό, αμύνθηκε μ' ένα μαχαίρι που βρισκόταν στο διπλανό τραπέζι, και, χωρίς να καταλάβει πώς έγινε, είδε τον αντίπαλό του να σωριάζεται νεκρός. Συνελήφθη, οδηγήθηκε στα κρατητήρια, του απαγγέλθηκε κατηγορία, δικάστηκε και –αυστηρό το αρμόδιο δικαστήριο!- καταδικάστηκε σε θάνατο. Για καλή του τύχη ο ανώτατος άρχοντας, πολύ πιο επιεικής, μετέτρεψε την ποινή του σε πέντε χρόνια κάθειρξη, και, παρά τις διαμαρτυρίες του δικαστηρίου που αμφισβήτησε με σθένος το δικαίωμα του ανώτατου άρχοντα να παρεμβαίνει στις δικές του αρμοδιότητες, ο φοιτητής γλίτωσε τον αποκεφαλισμό.

Συνέβη το 1736 στο Τύπιγκεν της Γερμανίας, και το περιστατικό αναφέρεται από τον Walter Jens στην επετειακή έκδοση για τα 500 χρόνια του πανεπιστημίου της πόλης. Το αρμόδιο δικαστήριο ήταν η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου. Τα κρατητήρια ήταν τα κρατητήρια του πανεπιστημίου, που σώζονται μέχρι σήμερα. Και η διαμάχη με τον ανώτατο άρχοντα γίνεται σε μια εποχή όπου το πανεπιστήμιο διεκδικεί ακόμη την απόλυτη δικαιοδοσία σε όλα τα ζητήματα που αφορούν το δικό του χώρο και τους δικούς του ανθρώπους. «Συνεπώς» και τις αρμοδιότητες του ποινικού δικαστηρίου. Και παρόλο που στην παραπάνω περίπτωση το πανεπιστημιακό δικαστήριο ήταν πολύ πιο αυστηρό, φαίνεται ότι γενικά απολάμβανε την εμπιστοσύνη των ανθρώπων. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι πολλοί εγγραφόταν στα πανεπιστήμια χωρίς να σπουδάζουν –συνειδητά «αιώνιοι φοιτητές»- με μοναδικό σκοπό να εμπίπτουν, αν κάτι συνέβαινε, στη δική του αρμοδιότητα. Οι άνθρωποι είχαν την αίσθηση ότι στο πανεπιστήμιο που διατηρούσε ένα μεσαιωνικό προνόμιο γεννιόταν με ωδίνες και σκαμπανεβάσματα, ένας καλλίτερος και πιο δίκαιος κόσμος.

Το σημερινό πανεπιστημιακό άσυλο συνδέεται με τις καλύτερες προσδοκίες επειδή αποτελεί κατάλοιπο αυτού του προνομίου, και όχι του άσυλου που παρείχαν στους ικέτες οι αρχαίοι ναοί. Και ας επιδίωξε να το ερμηνεύσει με τον τελευταίο τρόπο η αστυνομία που πέρυσι στην αντισύνοδο περικύκλωσε το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης για να εμποδίσει την έξοδο των διαδηλωτών –όπως συνέβαινε καμιά φορά στους αρχαίους ναούς.

Πανεπιστημιακό άσυλο σημαίνει δικαιοδοσία του πανεπιστημίου να αντιμετωπίζει τα κοινωνικά θέματα με το δικό του λόγο, τουλάχιστον μέσα στο δικό του χώρο.

✚ Συλλαμβάνονται στην πόλη οι χρήστες ναρκωτικών ουσιών από την αστυνομία και καταδικάζονται σαν να ήταν έμποροι ναρκωτικών; «Σ’ εμάς δεν θα συλληφθούν, αλλά θα βοηθηθούν» μπορεί να πει το πανεπιστήμιο.

✚ “Σ’ εμάς οι ‘παράνομοι’ μετανάστες θα βρουν τη δυνατότητα να μάθουν ελληνικά, να συναντηθούν με τους δικούς τους, να διδάξουν στα παιδιά τους τη μητρική γλώσσα χωρίς κίνδυνο να συλληφθούν και ν’ απελαθούν. Αντίθετα, οι νεοναζί δεν θα βρουν σ’ εμάς ούτε σπιθαμή χώρου για τη ρατσιστική τους προπαγάνδα. Και βεβαίως αυτός που κατέλαβε πανεπιστημιακό χώρο και έστησε επιχείρηση φωτοτυπιών χρησιμοποιώντας εκτός από το χώρο και το ρεύμα του πανεπιστημίου (!) προφανώς θα εκδιωχθεί».

Όλα αυτά μπορεί και πρέπει να τα πει το πανεπιστήμιο ως απόρροια του προνομίου που αποτελεί το πανεπιστημιακό άσυλο. Τα λέγει, όμως, και τα πράττει; Ή, αντίθετα, παραιτείται σταδιακά από αυτούς τους ουσιαστικούς τομείς και επικεντρώνεται μόνο σε ανούσιους τύπους της παράδοσής του;

Η τήβεννος

Φαντασμαγορικό παρουσιάζεται στις οθόνες της τηλεόρασης το πανεπιστήμιο να γιορτάζει τις εθνικές επετείους, που στη Θεσσαλονίκη κρατούν από την ημέρα του πολιούχου και της απελευθέρωσης της πόλης έως την ημέρα του ΟΧΙ . Όλα σε άψογη τάξη στην κατάμεστη αίθουσα τελετών. Λίγο μπροστά, σε ιδιαίτερη πολυθρόνα που θυμίζει θρόνο, και χωριστά απ’ όλους ο πρόεδρος της Δημοκρατίας –

στην αβάσταχτη, αλλά προφανώς επίζηλη μοναξιά των προέδρων. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο οι θέσεις των επισήμων: του υπουργού, του νομάρχη, του δημάρχου, του μητροπολίτη, του στρατηγού, του αρχηγού της αστυνομίας. Σε συγκεκριμένες θέσεις οι αρχές του πανεπιστημίου: ο πρύτανης και οι αντιπρυτάνεις, οι κοσμήτορες και οι πρόεδροι, και, τέλος, όσοι «τακτικοί» καθηγητές διαθέτουν την πανάκριβη τήβεννο. Επίζηλη κι' αυτή, στις παλιές εποχές σηματοδοτούσε κατ' αρχήν την ένταξη και τη συμμετοχή στην πανεπιστημιακή κοινότητα και, σε συνδυασμό με άλλα σύμβολα, τη θέση μέσα σ' αυτήν. Αλλά, προς τα έξω σηματοδοτούσε κυρίως την αδυναμία της κρατικής και της εκκλησιαστικής εξουσίας να επιβάλουν στα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας το λόγο και την κρίση τους.

Τι από τα παραπάνω στέλνει ως μήνυμα η τήβεννος σήμερα στον υπουργό, στον αρχηγό της αστυνομίας, στο στρατηγό, στο νομάρχη, στο δήμαρχο, στο μητροπολίτη; Με πίκρα καταγράφουν οι περισσότεροι, ότι η καθηγητική τήβεννος δεν είναι πια τίποτε άλλο από ένα «άδειο πουκάμισο», που γεμίζει μόνο στις εθνικές επετείους –με ζωή ή απλώς με ματαιοδοξία; Βεβαίως, εάν τιμούσαμε πράγματι τις πανεπιστημιακές παραδόσεις, τα πράγματα θα μπορούσαν να είναι διαφορετικά ακόμη και χωρίς την παραχώρηση δικαιωμάτων από την πλευρά της κρατικής εξουσίας. Με τήβεννο ως μάρτυρες υπεράσπισης των ανήσυχων φοιτητών και φοιτητριών μας σε δικαστικές αίθουσες ή ως προστατευτικό τείχος μπροστά στα ΜΑΤ όταν οι φοιτητές και οι φοιτήτριές μας διαδηλώνουν για μια ανθρώπινη κοινωνία οπουδήποτε στον κόσμο ή όταν διεκδικούν δωρεάν παιδεία υψηλής ποιότητας! Ναι, αυτή θα ήταν μια τήβεννος γεμάτη δύναμη και ελπίδα, γιατί θα σηματοδοτούσε τη διεκδίκηση του Πανεπιστημίου να αρθρώνει στην κοινωνία, τουλάχιστον, ισότιμα έναν άλλο Λόγο.

Όμως, άλλα μηνύματα στέλνει τώρα η τήβεννος. «Ωραίο, που μπορεί να είναι το πανεπιστήμιο, όταν ξεφεύγει από την καθημερινότητά του και αναβιώνει την παλιά τελετουργία του», φαίνεται να λένε τα βλέμματα στην αίθουσα τελετών. Και θολώνουν από ανησυχία στη σκέψη της επόμενης επετείου, του «Πολυτεχνείου», που έρχεται σε λίγες μέρες για να φωτίσει από άλλη σκοπιά την ιστορία του πανεπιστημίου. Την ημέρα εκείνη οι τήβεννοι θα παραμείνουν στη ναφθαλίνη, το πανεπιστήμιο θα κλείσει, και τα πανεπιστημιακά όργανα θα παρακολουθούν με αγωνία τα δελτία ειδήσεων ελπίζοντας ότι δεν θα δουν «βανδαλισμούς και

επεισόδια» στα δικά τους κτίρια. Θα αναπνεύσουν οι συγκλητικοί με ανακούφιση στις 18 Νοεμβρίου, εάν το πανεπιστήμιο καταφέρει στις τρεις μέρες που θα προηγηθούν να διατηρήσει αδιατάραχτη μια εικόνα νεκροταφείου –με τα στεφάνια προς τιμή των νεκρών του Πολυτεχνείου να υπογραμμίζουν άθελα αυτή την εικόνα. Κι όμως δεν υπάρχει αμφιβολία ότι μόνο σε σχέση με το πνεύμα της 17^{ης} του Νοέμβρη του 1973 αποκτά, προσαρμοσμένο στις σημερινές συνθήκες, το αρχικό της νόημα η αυτοτέλεια του Πανεπιστημίου, την οποία συμβολίζει η τήβεννος.

Τα δίδακτρα

Συνεδριάζει η Σύγκλητος του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μια εβδομάδα μετά τις λαμπρές εκδηλώσεις για τις εθνικές επετείες και δυο εβδομάδες πριν την επέτειο του «Πολυτεχνείου». Σε «ειδική σύνθεση», δηλαδή με ελάχιστη φοιτητική εκπροσώπηση, αφού πρόκειται για το ειδικό θέμα του αποκλεισμού μιας μεγάλης κατηγορίας ανθρώπων από τη δυνατότητα ένταξης στην πανεπιστημιακή κοινότητα. Για την ακρίβεια, ορισμένα Τμήματα, ασκώντας τη δικαιοδοσία που παρέχει ο νόμος, ζητούν από τη Σύγκλητο την έγκριση μεταπτυχιακών προγραμμάτων στα οποία προβλέπεται η καταβολή διδάκτρων. Προς το παρόν 800 ευρώ το εξάμηνο το φθηνότερο, 2400 ευρώ το ακριβότερο.

Σε μια χώρα όπου, σύμφωνα με τις εντελώς αξιόπιστες πρόσφατες στατιστικές, εκατοντάδες χιλιάδες οικογένειες ζουν με μηνιαίο εισόδημα μικρότερο των χιλίων ευρώ, αντιλαμβάνεται κανείς εύκολα, ότι η συζήτηση δεν περιστρέφεται γύρω από τον τρόπο χρηματοδότησης των μεταπτυχιακών προγραμμάτων, αλλά γύρω από το δικαίωμα του πανεπιστημίου να αποκλείει από αυτά τους φτωχούς. Και είναι στη Σύγκλητο αρκετοί αυτοί που θεωρούν ότι «κοινωνική δικαιοσύνη» και «ποιότητα σπουδών» είναι, δήθεν, ποσά αντιστρόφως ανάλογα μεταξύ τους, και ότι το συμφέρον του πανεπιστημίου και της χώρας επιβάλλει να στραφούμε προς τη δεύτερη και να ξεχάσουμε την πρώτη. Η σύμπνοια που διαπερνά όλα –ΟΛΑ!- τα κομματικά σύνορα μέσα στη Σύγκλητο προσδίδει στην άποψη το χαρακτήρα εθνικής συναίνεσης, και αφήνει να φαίνονται στην καλύτερη περίπτωση ως «οπισθοδρομικοί» όσοι και όσες υπερασπίζονται ακόμη τη δωρεάν Παιδεία, που καταγράφεται εδώ ως ιστορικό διάλειμμα.

Γιατί όμως μέσα σ' αυτή την απόλυτη βεβαιότητα για το ιστορικό δίκαιό τους όλοι αυτοί οι συγκλητικοί ταρασσονται όταν γίνεται η πρόταση για ονομαστική ψηφοφορία; Γιατί θεωρείται «απειλή» και «εκβιασμός» το αίτημα να γίνει η πράξη του καθενός μέσα στη Σύγκλητο και δημόσια γνωστή θέση; Νάτο, το διπλό μήνυμα που παίρνουμε από τις κλειστές αίθουσες: η αυτοτέλεια του πανεπιστημίου δεν σημαίνει αυτόματα εναλλακτικό λόγο απέναντι στην εξουσία –μπορεί, αντίθετα, να σημαίνει ανάληψη και διεκπεραίωση, συχνά με το αζημίωτο, του δύσκολου έργου που δεν τολμά να αναλάβει η κρατική εξουσία. Ταυτόχρονα, όμως, διαπιστώνουμε ότι για να εκδηλωθεί αυτή η συμπεριφορά χρειάζεται συνθήκες αδιαφάνειας.

Απορεί κανείς, μετά από αυτό, γιατί όλες οι μάχες που δίνονται τελευταία στο πανεπιστήμιο αφορούν τη διαφάνεια; Και γιατί η αντίσταση όσων έχουν να κρύψουν πράγματα γίνεται με όλα τα μέσα;